

SOCIÁLNE MÉDIÁ AKO NÁSTROJE RADIKALIZÁCIE: ANALÝZA DIGITÁLNYCH STÔP

SOCIAL MEDIA AS TOOLS FOR RADICALIZATION: ANALYSIS OF DIGITAL FOOTPRINTS

Milan KUSÁK

ABSTRACT

In today's world, social media has become a significant tool for the dissemination of extremist ideologies and the radicalization of individuals. This article focuses on the importance of digital footprints in social media for detecting and analyzing processes of radicalization. We apply methods of digital forensics to identify patterns of interaction, content, and communication that signal radicalization activity. Our findings show that the analysis of digital footprints can contribute to more effective monitoring and prevention of extremist activities.

Keywords: digital tracks, online radicalization, social media

ÚVOD

Súčasnú dobu svedčí o vzniku online radikalizácie, kontroverznej a významnej súčasťi verejnej diskusie, najmä v súvislosti s terorizmom a verejnou bezpečnosťou. Vzhľadom na obrovský nárast využívania internetu a sociálnych médií sa vynárajú mnohé otázky týkajúce sa vplyvu a uľahčovania procesov radikalizácie prostredníctvom týchto platforiem. Tento zamýšľaný článok si kladie za cieľ poskytnúť komplexný pohľad na fenomén online radikalizácie, so zámerom uľahčiť lepšie pochopenie jej komplikovaných dynamík, súvisiacich rizík a potenciálnych dôsledkov. Budú predstavené podrobné poznatky týkajúce sa vývoja tejto formy radikalizácie v digitálnom priestore, ako aj skúmanie jej hlavných charakteristík. Okrem toho bude uskutočnený prieskum rôznych prejavov a šírenia online radikalizácie po celom internete a sociálnych médiách. Dôraz sa kladie na kritické faktory, ako napríklad algoritmy, ktoré prispôsobujú obsah na základe individuálnych preferencií a neúmyselne posilňujú radikálne ideológie.

Okrem toho bude vykonaná analýza potenciálnych spoločenských následkov online radikalizácie. Táto analýza bude zahŕňať skúmanie toho, ako môže táto forma radikalizácie ovplyvniť verejnú bezpečnosť a celkovú sociálnu klímu. Súčasne bude venovaný úvahám o možných opatreniach, ktoré by mohli byť prijaté na obmedzenie šírenia radikálnych presvedčení, pričom sa zároveň zachová sloboda prejavu a neobmedzený prístup k informáciám. Tento článok ponúka výnimočnú príležitosť prehĺbiť svoje pochopenie online radikalizácie a jej dopadov na spoločnosť. Spoločne sa vydáme na prieskum tohto fascinujúceho a významného fenoménu, snažiac sa dosiahnuť väčšie pochopenie a osvetliť túto urgentnú otázku.

Význam a dopad online radikalizácie zahŕňa množstvo komplexných a protichodných aspektov. V tomto kontexte sa výskum líši, pokiaľ ide o hodnotenie úlohy internetu a sociálnych médií pri podporovaní radikalizácie jednotlivcov a skupín. Niektoré štúdie navrhujú, že internet

hlavne pôsobí ako uľahčovateľ, umožňujúci a posilňujúci proces radikalizácie, hoci nie je jeho hlavným hnacím impulzom. Naopak, argumenty tvrdia, že online radikalizácia predstavuje vážnu hrozbu, ktorá neustále narastá a vyžaduje vyčerpávajúcu pozornosť. Tento diskurz má význam nielen v rámci akademického prieskumu, ale aj v rámci politiky, bezpečnosti a celej spoločnosti. Dôvodom je to, že online radikalizácia má potenciál ovplyvňovať a meniť kultúru a ideológiu. Preto je nevyhnutné venovať tejto javu väčšiu pozornosť a vypracovať opatrenia, ktoré majú za cieľ zmierniť jeho nepriaznivé dopady na spoločnosť.

V tomto článku sa vydáme na prieskum detailov týkajúcich sa online radikalizácie. Naším cieľom je preskúmať jej mnohostrannú úlohu v rôznych formách terorizmu, dôkladne analyzovať jej potenciálne dôsledky na verejnú bezpečnosť a osvetliť neistoty a obmedzenia súčasných výskumov. Poskytneme detailné vysvetlenie, prečo dosiahnutie konsenzu v tejto veci predstavuje náročnú úlohu, vzhľadom na jej komplexitu. Naším konečným snahou je identifikovať konkrétne opatrenia, ktoré môžu účinne prispieť k zmierneniu rizík spojených s online radikalizáciou. Počas tejto zaujímavej a informatívnej práce máme za cieľ rozšíriť vaše pochopenie tohto dôležitého javu a poskytnúť cenné perspektívy a odporúčania na boj proti nemu.

Článok preniká do oblasti bezpečnostných štúdií, ale zaujme nielen odborníkov, ale aj politikov, sociálnych vedcov a všetkých, ktorých fascinuje vplyv moderných technológií na komplexné dynamiky terorizmu a radikalizácie. Predstavuje hodnotiacu mozaiku informácií, ponára nás do kontextu a poskytuje priestor na zamyslenie nad tým, ako sa tieto trendy prelínajú s našou súčasnou realitou. Odhaľovaním skrytých tajomstiev pod zdanlivou obyčajnosťou a odhalením nových perspektív nám pomáha ľahšie porozumieť zložitým mechanizmom technologickej éry a ich širším spoločenským dôsledkom. Tento článok sa zameriava na tých, ktorí sú otvorení novým poznatkom, a odhaľuje komplikovaný vzťah medzi technológiou a terorizmom, čím nás núti premýšľať o budúcnosti a hľadať riešenia pre bezpečnejšiu a harmonickú spoločnosť.

1 DVA ROZPORUPLNÉ NARATÍVY

Vstupujúc do oblasti príbehov sa prieskum online radikalizácie stal dôležitým a všeobecne diskutovaným témom v rámci verejnej bezpečnosti a terorizmu v dnešnej modernej dobe. Jeho význam neustále stúpa v súlade s neustále sa rozširujúcim dosahom internetu a sociálnych médií, čo zase otvára neobmedzené možnosti na radikalizáciu a šírenie extrémistických ideológií. V tomto kontexte vznikajú dva prevažujúce a často konfliktné príbehy, ktoré ožívujú tieto záhadné paradoxálne naratívy.

Pojem "narácia relativity rizika" nám predkladá zaujímavú cestu do sveta online radikalizácie. Táto perspektíva nás zoznami so záhadnými aspektmi fenoménu, ktorý, hoci existuje, neprináša inherentne primárne hrozby. Racionálne zdôvodnenie tohto argumentu naznačuje, že väčšina teroristických činov vyplýva z alternatívnych foriem radikalizácie, pričom online prostredie slúži len ako jedna z mnohých platforiem pre uľahčovanie takýchto ideológií. Súčasne sa nachádzame na mŕtvom bode medzi bezpečnosťou, technológiou a psychológiou, odhaľujúc zložitú sieť vzájomných prepojení, ktoré tvoria samotnú podstatu tohto kontroverzného fenoménu.

Je však vhodné zvážiť aj alternatívny pohľad známy ako "narácia absolútneho rizika", ktorý priamo odporuje vyššie uvedenému argumentu. Táto perspektíva ukazuje, že online radikalizácia nie je len bežnou hrozbou, ale je rastúcim fenoménom, ktorý si vyžaduje okamžitú a vážnu pozornosť. Vzhľadom na neustále sa meniacu krajinu a rýchly technologický pokrok predstavuje online radikalizácia hrozivú cestu pre šírenie extrémistických názorov

na celosvetovej úrovni. Tým otvára nové kanály pre šírenie týchto nebezpečných ideológií, prekračujúc národné hranice.

Oba tieto pohľady majú veľký význam, pretože poskytujú cenné poznatky, ktoré formujú verejný diskurz a ovplyvňujú politické rozhodovanie v kontexte terorizmu a radikalizácie. Je dôležité uznať, že výber jedného naratívu nad druhým nesie nielen teoretickú váhu, ale aj praktické a značné dôsledky. Tieto dôsledky sa prejavujú vo využívaní zdrojov, vo formulácii protiteroristických stratégií a vo všeobecnom smerovaní verejných politík. Preto je nevyhnutné im venovať primeranú pozornosť, komplexne pochopiť ich podrobnosti a kriticky zhodnotiť ich zásluh. Len týmto spôsobom môžeme naozaj dosiahnuť podstatný pokrok a vykonávať informované a účinné opatrenia na ochranu našej spoločnosti pred permanentnou hrozbou terorizmu a radikalizácie.

1.1 NARATÍV O RELATÍVNOM RIZIKU

Skúsenosťou jedinečného pohľadu nám tento zaujímavý a perspektívny naratív umožňuje vnímať širší kontext online radikalizácie a jej súvis s teroristickými aktivitami a verejnou bezpečnosťou. Zdá sa, že online radikalizácia nie je hlavným hnacím impulzom týchto aktivít, ani neohrozuje významne verejnú bezpečnosť. Napriek tomu je dôležité uznať prítomnosť kľúčových argumentov, ktoré podporujú tento prístup a vyžadujú ďalšie skúmanie. Jeden zásadný argument spočíva v porovnaní s inými formami radikalizácie.

I. Porovnanie s inými formami radikalizácie

Dovoľte nám preskúmať aspekt radikalizácie, ktorý je často obchádzaný v diskusiách zameraných na digitálny priestor. Hoci online radikalizácia zaujíma v médiách a politických kruhoch značný priestor, je nevyhnutné pochopiť, že tradičné formy radikalizácie ostávajú značne relevanté, a dokonca aj dominantné v niektorých kontextoch. Tieto tradičné formy radikalizácie, napríklad cez osobné kontakty, rodinu a komunitné siete, vytvárajú robustné a trvanlivé mechanizmy zapojenia jednotlivcov do extrémistických aktivít.

a) Kontext

Poukazuje na to historický kontext, v ktorom sa tradičné formy radikalizácie datujú desaťročia, ak nie storočia, a majú podloženú históriu vplyvu na teroristické aktivity. V tomto kontexte by bolo naivné ignorovať tradičné formy radikalizácie pri hodnotení celkového rizika a návrhu preventívnych opatrení.

Štúdiá vykonaná Capellanom v roku 2015 (Capellan, 2015) sa zaoberá historickým pozadím tradičných foriem radikalizácie a ich vplyvom na teroristické aktivity. Tento výskum má za cieľ nielen poskytnúť chronologický prehľad radikalizačných mechanizmov, ale tiež analyzovať, do akej miery tieto tradičné formy radikalizácie vedú k realizácii teroristických činov.

Kľúčové nálezy:

Vyššia pravdepodobnosť zapojenia: Štúdiá konkrétne ukazujú, že osobné a komunitné siete, ako sú rodina, priatelia a náboženské alebo politické organizácie, majú väčšiu pravdepodobnosť zapojenia do teroristických činov. Tento nález je v kontraste s nízkou účinnosťou radikalizácie cez sociálne médiá alebo online platformy.

Kontextové faktory: Capellan zdôrazňuje rôzne sociokultúrne a politické faktory, ktoré sprevádzajú tradičné formy radikalizácie. Tieto kontextové faktory môžu zahrňovať historickú marginalizáciu, politické prenasledovanie alebo dokonca vojnové konflikty, ktoré sa stávajú živnou pôdou pre radikalizáciu.

Dôsledky pre verejnú politiku: Štúdiá poskytujú dôležité poučenia pre verejnú politiku a stratégie prevencie. Predovšetkým ukazuje, že pri plánovaní a implementácii protiteroristických opatrení je nevyhnutné zohľadniť tradičné formy radikalizácie. Táto analýza napomáha v utváraní zameraných a účinných intervencií, ktoré by mohli byť efektívnejšie ako širokospektrálne online monitorovacie programy.

Kritické ohodnotenie: Je dôležité zdôrazniť, že hoci štúdiá poskytujú dôležité inzighity do tradičných foriem radikalizácie, nemala by byť vnímaná ako argument proti sledovaniu a analýze online radikalizačných ciest. Skôr by mala byť chápaná ako apel na komplexnejší a matizovanejší prístup k problematike, ktorý by v sebe zahŕňal rôzne formy a mechanizmy radikalizácie.

V tomto kontexte štúdiá Capellana predstavujú významný prínos k existujúcemu výskumu, ktorý zdôrazňuje potrebu vnímať radikalizáciu v širšom spektre jeho možných foriem a progresí.

b) Mechanizmy radikalizácie

V mechanizmoch radikalizácie, ktoré sú zakotvené v osobných a komunitných sieťach, môžeme pozorovať intenzívnejšie a komplexnejšie procesy. Tieto mechanizmy sú často silne kultúrne a sociálno-psychologicky ukotvené, v porovnaní s relatívne neosobnými a fragmentovanými mechanizmami online radikalizácie.

V rámci narastajúceho záujmu o dynamiku radikalizačných procesov prichádza štúdiá Saha z roku 2019 (Saha, 2019) s dôkladnou analýzou mechanizmov, ktoré podporujú tradičné formy radikalizácie, a kontrastuje ich s mechanizmami online radikalizácie.

Kľúčové Zistenia:

Osobné interakcie: Podľa tohto výskumu, interakcie v rodine alebo v komunitných sieťach často slúžia ako katalyzátory pre radikalizáciu, predovšetkým preto, že tieto interakcie sú emocionálne intenzívne a kontextuálne bohaté.

Normatívny vplyv: Tradičné formy radikalizácie často využívajú normatívny tlak vrstovníkov a autoritatívne figúry v komunite, čo je mechanizmus, ktorý je v online prostredí menej výrazný.

Porovnanie s online mechanizmami:

- Rýchlosť vs. hĺbka: Online radikalizácia môže dosiahnuť širšie publikum v kratšom čase, ale často nemá rovnakú hĺbku alebo emotívnu silu, ako tradičné formy.
- Anonymita: V online prostredí je vyšší stupeň anonymity, ktorý môže umožniť radikalizačné myšlienky, ale tie môžu byť aj menej odolné voči deradikalizačným snahám.

Implikácie pre verejnú politiku:

- Komplexný prístup: Zistenia tejto štúdie by mohli pomôcť pri tvorbe viac vrstevnatých protiteroristických opatrení, ktoré by zahŕňali aj zložky sociálnej dynamiky a kultúrneho kontextu.
- Prevencia a intervencia: Informácie o mechanizmoch radikalizácie by mohli byť využité v programoch zameraných na prevenciu a intervenciu, vrátane deradikalizačných programov.

c) Efektivita a trvanlivosť

Analýzy ukazujú, že jednotlivci radikalizovaní cez tradičné kanály majú tendenciu byť dlhodobejšie a efektívnejšie zapojení do extrémistických aktivít. To podnecuje diskusiu o efektívnosti a trvanlivosti rôznych foriem radikalizácie v kontexte dlhodobej verejnej bezpečnosti.

d) Sociálno-psychologické faktory

Je potrebné zdôrazniť, že sociálne a psychologické faktory hrajú kľúčovú úlohu. Osobné a komunitné väzby môžu byť v radikalizačnom procese oveľa silnejšími katalyzátormi ako online interakcie, čo je potvrdené viacerými teóriami a empirickými výskumami.

Výskum Kenyona z roku 2021 (Kenyon, 2021) ponúka dôkladný pohľad na sociálno-psychologické faktory, ktoré môžu hrať kľúčovú úlohu v tradičných formách radikalizácie. Tento výskum zároveň kontrastuje s dynamikou radikalizácie v online prostredí.

Kľúčové Zistenia:

Sociálne väzby: Štúdia potvrdzuje, že osobné a komunitné väzby, vrátane rodinných a priateľských vzťahov, môžu poskytnúť silný emocionálny a psychologický rámec, ktorý môže podporiť radikalizačný proces.

Sociálna koherencia: V komunitných sieťach, kde prevládajú silné sociálne normy a hodnoty, je pravdepodobnejšie, že indivíduá sa radikalizujú pod vplyvom spoločenského tlaku alebo očakávaní.

Porovnanie s online interakciami:

- Povrchnosť vs. hĺbka: Zatiaľ čo online radikalizácia často prichádza s rýchlym ale povrchným zdieľaním informácií, tradičné formy radikalizácie majú väčšiu hĺbku, umožnenú emocionálnym a psychologickým zázemím.
- Individuálne vs. kolektívne: Online prostredie často apeluje na individuálne identity a aspirácie, zatiaľ čo tradičné formy radikalizácie sú často ukotvené v kolektívnej identite a spoločenských normách.

Implikácie pre verejnú politiku:

- Cieľové skupiny: Údaje môžu pomôcť pri identifikácii cieľových skupín pre intervencie, čo je zvlášť dôležité pri vývoji deradikalizačných programov a stratégií.
- Psychologické intervencie: Zistenia by mohli byť využité k vytvoreniu psychologických intervencií zameraných na oslabenie sociálnych a emocionálnych väzieb, ktoré podporujú radikalizáciu.

Poučenia pre politiku a prevenciu

Na základe týchto zistení by verejná politika a preventívne opatrenia mali byť koncipované s dôrazom na rôzne formy radikalizácie. Ak by sme sa zamerali výlučne na online radikalizáciu, riskovali by sme ignorovanie širšieho spektra faktorov a prístupov, ktoré sú nevyhnutné pre efektívnu prevenciu a intervenciu.

II. Číselná perspektíva

Zo štatistického hľadiska je nevyhnutné podčiarknuť, že percentuálny počet jednotlivcov, ktorí prechádzajú procesom radikalizácie výlučne online, je pomerne nízky v porovnaní s tými, ktorí sú radikalizovaní cez tradičné kanály. Dostupné údaje naznačujú, že

online radikalizácia, hoci médiálne zvýraznená, nepredstavuje majoritnú časť radikalizačných trajektórií. Tento aspekt by mal byť vnímaný s určitou opatnosťou, keďže štatistické dáta sú často limitovaná kvôli rôznym faktorom, ako sú nedostatok hlásení, latentná radikalizácia alebo údaje získané výlučne z verejných alebo právnych zdrojov. Avšak, v kontexte verejnej bezpečnosti a politického rozhodovania, sú tieto čísla nenahraditeľné pri hodnotení relatívnej vážnosti online radikalizácie oproti tradičným formám.

V takomto kontexte je nevyhnutné, aby politickí činitelia a preventívne služby vnímali online radikalizáciu ako jednu z viacerých radikalizačných ciest, a nie ako dominantný alebo izolovaný fenomén. Toto by zase informovalo a nuansovalo politické stratégie, ktoré by potom mohli byť lepšie prispôsobené skutočnému rozsahu a povahe hrozby, ktorú radikalizácia predstavuje.

Vedecké štúdie od Magdyho z roku 2016 (Magdy, 2016) a Smitha z roku 2020 (Smith, 2020) poskytujú kvantitatívnu analýzu online radikalizácie v porovnaní s tradičnými formami radikalizácie. Tieto štúdie sú zásadné pre porozumenie relatívnej početnosti online radikalizácie.

Kľúčové nálezy:

Nízka prevalencia online radikalizácie: Obe štúdie ukazujú, že percentuálny počet ľudí, ktorí prechádzajú radikalizačným procesom výlučne online, je pomerne nízky. Tento nález je v súlade s argumentom, že zdroje a pozornosť by sa mali výraznejšie zamerať na tradičné formy radikalizácie.

Kontextualizácia výsledkov: Tento kvantitatívny pohľad je cenný v kontexte širšej diskusie o efektivite online versus offline radikalizácie. Poskytuje empirický základ pre argumenty, ktoré sa domnievajú, že online radikalizácia nemusí byť tak bezprostrednou hrozbou, ako sa často predpokladá.

Implikácie pre verejnú politiku:

- Alokácia zdrojov: Tieto štúdie podporujú argument, že by sa viac zdrojov a pozornosti malo venovať tradičným formám radikalizácie, ktoré sú považované za vážnejšiu a bezprostrednejšiu hrozbu.
- Matizovanejší zrišup: Výsledky navrhujú, že verejná politika by mala byť viac diferencovaná a by mala zohľadniť relatívne riziko a prevalenciu rôznych foriem radikalizácie.

III. Otázka efektivity

K otázke efektivity online radikalizácie existuje množstvo výskumov, ktoré poukazujú na to, že virtuálne prostredie nemusí byť tak účinné pri transformácii jednotlivca z radikalizovaného aktéra na vykonávateľa teroristického činu ako tradičné, osobné kanály. V rámci akademického diskurzu je dôležité rozlišovať medzi procesom radikalizácie, ktorý môže mať rôzne fázy, a konečnou realizáciou teroristického aktu. Niektoré štúdie ukazujú, že online radikalizácia často slúži skôr ako katalyzátor alebo doplnkový faktor k existujúcim radikalizačným mechanizmom, než ako izolovaný a definitívny spúšťač teroristických aktivít. Je pravdepodobné, že internetové platformy sú účinné pri šírení ideológií a vytváraní pocitu spolupatričnosti, avšak, možno nie sú dostatočne efektívne pri prechode z radikalizovaných názorov k fyzickej akcii. Tento pohľad by mal byť integrovaný do širšieho rámca politického a preventívneho rozhodovania. Keďže online radikalizácia nemusí byť tak efektívna v transformácii jednotlivca na teroristického aktéra, by mohli byť zdroje a úsilie efektívnejšie vynaložené na monitorovanie a intervenciu v tradičných radikalizačných prostrediach. To však

neznamená, že by sa mala online radikalizácia úplne prehliadať; namiesto toho by mal byť tento aspekt vnímaný v kontexte komplexného a multifaktoriálneho charakteru radikalizačných procesov.

V rámci diskusie o efektívite rôznych foriem radikalizácie prináša Costello štúdiu z roku 2020 (Costello, 2020).

Kľúčové nálezy:

Efektivita transformácie: Podľa tejto štúdie je online radikalizácia menej efektívna v transformácii jednotlivca z radikalizovaného aktéra na vykonávateľa teroristického činu. V tomto kontexte "efektivita" sa meria schopnosťou radikalizačného procesu viesť k aktuálnemu vykonaniu teroristických činov.

Dynamika radikalizácie: Štúdia skúma mechanizmy, ktoré vedú k tomuto zisteniu, napríklad povrchnosť online interakcií alebo nedostatok sociálno-psychologických väzieb, ktoré by podporovali prechod k násilným akciám.

Implikácie pre verejnú politiku:

- **Prioritizácia opatrení:** Ak je online radikalizácia menej efektívna, potom by to mohlo naznačovať, že prevencia by mala byť viac zameraná na tradičné mechanizmy radikalizácie, ktoré majú vyššiu efektivitu v generovaní bezprostredných hrozieb.
- **Deradikalizačné programy:** Poznanie, že online radikalizácia je menej odolná voči deradikalizačným snahám, by mohlo informovať vytváranie programov zameraných na deradikalizáciu.

IV. Kvalitatívny aspekt

Kvalitatívna dimenzia online radikalizácie predstavuje ďalší kritický aspekt v akademickom diskurze, ktorý môže poskytnúť nuancované chápanie tohto javu. Štúdie a analýzy často argumentujú, že radikalizácia, ktorá prebieha výlučne alebo primárne online, môže byť povrchná a potenciálne menej odolná voči deradikalizačným iniciatívam v porovnaní s radikalizáciou získanou cez osobné a komunitné siete. V kontexte online radikalizácie je ideologická angažovanosť často menej zakorenená v sociálno-kultúrnych a emocionálnych väzbách, ktoré často posilňujú a upevňujú radikálne presvedčenia získané prostredníctvom tradičných kanálov. Toto je kľúčové pre pochopenie, prečo online radikalizácia môže byť viac náchylná na deradikalizačné snahy; absencia týchto väzieb môže znamenať, že ideologické presvedčenia sú menej "zacementované" a teda môžu byť ľahšie rozbité alebo zmenené. Tento kvalitatívny aspekt je dôležitý pre formuláciu a implementáciu deradikalizačných programov a politik. Keďže online radikalizácia môže byť vnímaná ako menej odolná voči zmenám, môže to naznačovať, že v rámci širších strategických plánov by sa mali zahrnúť zamerané intervencie na osoby, ktoré sú najviac náchylné k online radikalizačným procesom. Zároveň by to však nemalo odvádzať pozornosť od potreby riešiť tradičné formy radikalizácie, ktoré sú často hlbšie zakorenené a teda môžu predstavovať dlhodobejšiu hrozbu.

V kontexte kvalitatívneho hodnotenia online radikalizácie pridáva štúdia Hassana z roku 2018 (Hassan, 2018) dôležitú dimenziu k rozprave. Tento výskum zdôrazňuje, že aj keď online radikalizácia je schopná vytvoriť prvotné záujmy a sympatie k extrémistickým názorom, jej odolnosť voči deradikalizačným snahám je značne nižšia.

Kľúčové nálezy:

Povrchnosť radikalizácie: Výskum ukazuje, že online radikalizácia je často povrchná, v zmysle, že nie je zakotvená v hlbokých sociálnych alebo emocionálnych väzbách, ktoré by sa často formovali v tradičných komunitných štruktúrach.

Receptivita k deradikalizačným snahám: Zistenia tiež poukazujú na to, že individua, ktoré boli radikalizované primárne online, sú menej odolné voči deradikalizačným snahám. Tento aspekt je dôležitý pre formuláciu a implementáciu deradikalizačných programov.

Implikácie pre verejnú politiku:

- Cielenie programov: Ak je online radikalizácia menej odolná voči deradikalizačným snahám, mohli by deradikalizačné programy byť viac cielené na tieto individua, ako efektívnejšia a rýchlejšia forma intervencie.
- Integrácia online a offline stratégií: Zistenia podporujú názor, že komplexná protiradikalizačná stratégia by mala zahŕňať tanto online, ako aj offline prístupy, s pochopením, že každá forma má svoje špecifické výhody a slabiny.

V. Alokácia zdrojov

V diskusii o relatívnom riziku online radikalizácie sa často objavuje dôležitá otázka alokácie zdrojov. Tento argument postuluje, že vzhľadom na nižšiu efektivitu a trvanlivosť online radikalizácie by sa viac pozornosti a finančných zdrojov mohlo a malo sústrediť na tradičné formy radikalizácie, ktoré sú považované za vážnejšiu a bezprostrednejšiu hrozbu verejnej bezpečnosti. Tento postoj je v súlade s koncepciou, že tradičné formy radikalizácie, ktoré sa odohrávajú cez osobné kontakty, rodinu a komunitné siete, predstavujú z hľadiska potenciálnej efektivity a trvanlivosti závažnejšie riziko. Historické údaje a štúdie ukazujú, že radikálne elementy zakorenené v týchto sieťach majú väčšiu pravdepodobnosť, že sa stanú aktívnymi teroristami, a teda by mali byť predmetom intenzívnejšej pozornosti zo strany orgánov verejnej bezpečnosti a politických činiteľov. Vzhľadom na obmedzené zdroje, s ktorými sa verejná politika a preventívne programy stretávajú, je dôležité efektívne alokovať finančné prostriedky a ľudské zdroje. To by malo zahŕňať komplexný prístup, ktorý sa zaoberá rôznymi formami radikalizácie. Tento pohľad na alokáciu zdrojov však nemá byť interpretovaný ako odporúčanie úplne ignorovať online radikalizáciu, ale skôr ako výzva k vyváženému a komplexnému prístupu, ktorý reflektuje rôzne úrovne rizika a efektivity jednotlivých foriem radikalizácie.

V kontexte politických a bezpečnostných opatrení na zamedzenie radikalizácie a terorizmu predstavuje štúdia Clemmowa z roku 2022 (Clemmow, 2022) fundamentálny prínos, najmä v oblasti alokácie zdrojov. Tento výskum argumentuje, že vzhľadom na relatívne nižšiu hrozbu predstavovanú online radikalizáciou by malo byť viac pozornosti a zdrojov venovaných tradičným formám radikalizácie.

Kľúčové argumenty:

Relatívna nebezpečnosť: Štúdia poukazuje na to, že tradičné formy radikalizácie, ako sú rodinné a komunitné siete, predstavujú významnejšiu hrozbu, pokiaľ ide o reálne teroristické akcie.

Efektívnosť alokácie: Podľa analýzy je pridelenie viac zdrojov tradičným formám radikalizácie efektívnejšie pri mitigácii hrozieb terorizmu.

Implikácie pre verejnú politiku:

- Prehodnotenie stratégií: Táto štúdia môže fungovať ako katalyzátor pre revíziu aktuálnych politických stratégií a alokácie zdrojov v oblasti protiteroristických opatrení.
- Multidimenzionálna prevencia: Je podporovaná myšlienka, že efektívna prevencia radikalizácie by mala byť multidimenzionálna, pričom by sa zohľadnili rôzne formy radikalizácie a ich relatívne riziká.

1.2 ANALÝZA ARGUMENTOV NA OSPRAVEDLNIENIE RELATÍVNE NIŽŠEJ ÚROVNE HROZBY ONLINE RADIKALIZÁCIE

V rámci debaty o potenciálnom vplyve online radikalizácie na verejnú bezpečnosť je podstatné rozumieť argumentom, ktoré sa používajú na ospravedlnenie jej relatívne nižšej úrovne hrozby. Tieto argumenty často vychádzajú z kvantitatívnych a kvalitatívnych analýz, a majú určitý vplyv na formovanie verejnej politiky.

Nedostatok radikalizácie vedúcej k násiliu:

1. **Nízka konverzná miera:** Argumentuje sa, že aj keď online prostredia môžu slúžiť ako platformy pre šírenie radikalizujúceho obsahu, percentuálne málo jednotlivcov prechádza od online radikalizácie k fyzickým aktom násilia.
2. **Filtrácia aktérov:** Niektorí odborníci tvrdia, že online radikalizácia často funguje ako "sito", ktoré oddeľuje radikalizované osoby od tých, ktoré sú ochotné prejsť k násilným činom.

Obmedzený dosah:

1. **Segmentácia auditória:** Online radikalizácia často cieľi na špecifické, už tak zmýšľajúce segmenty populácie, čím sa obmedzuje jej schopnosť masovej mobilizácie.
2. **Limitovaná geografická pôsobnosť:** V porovnaní s tradičnými formami radikalizácie, ktoré môžu mať lokálny alebo regionálny dosah, online radikalizácia je často geograficky disperzná, čo komplikuje koordináciu násilných akcií.

Dôkazová základňa:

1. **Kvantitatívne štúdie:** Napríklad výskumy Smitha (Smith, 2020) a Magdyho (Magdy, 2016) podporujú tento pohľad, poukazujúc na relatívne nízke percento osôb, ktoré sa radikalizujú výlučne online.
2. **Kvalitatívne hodnotenia:** Výskum Hassan (Hassan, 2018) napríklad poukazuje na to, že online radikalizácia môže byť povrchná a menej odolná voči deradikalizačným snahám.

Implicitný kontext:

1. **Alokácia zdrojov:** Na základe týchto argumentov sa často odporúča, aby verejná politika a bezpečnostné stratégie prideliť viac zdrojov tradičným formám radikalizácie.
2. **Metodologická ostrožnosť:** Tieto argumenty vyžadujú opatrné hodnotenie, aby sa zabránilo možným metodologickým chybám alebo nepresným generalizáciám.

Celkovo tieto argumenty zdôrazňujú, že potreba bojovať proti online radikalizácii by nemala byť prehnaná na úkor zamerania sa na viac tradičných foriem radikalizácie, ktoré môžu predstavovať konkrétnejšiu a bezprostrednejšiu hrozbu.

1.3 NARATÍV O ABSOLÚTNOM RIZIKU: ONLINE RADIKALIZÁCIA AKO SÉRIÓZNA A RASTÚCA HROZBA

V protiklade k naratívu o relatívnom riziku existuje v akademickom a politickom diskurze názor, ktorý vníma online radikalizáciu ako serióznou a rastúcu hrozbu verejnej

bezpečnosti. Tento pohľad je podporovaný rôznymi dôkazmi a argumentami, a často využíva multidisciplinárny prístup, zahrňujúci sociológiu, psychológiu, informatiku a politológiu.

I. Globálny dosah:

- Bez hraníc: Opačne k obmedzenému dosahu tradičných foriem radikalizácie, online platformy umožňujú rýchle a masové šírenie extrémistických ideí na globálnej úrovni.
- Internetová anonymita: Anonymná povaha internetu môže povzbudiť jednotlivcov k radikálnejším názorom, keďže nemusia čeliť sociálnym alebo právnym sankciám.

V kontexte online radikalizácie je dôležité zdôrazniť globálny dosah, ktorý nám ukazujú výskumy ako štúdia Evansa a Williamsa z roku 2019 (Williams, 2019). Tieto štúdie sa sústreďujú na kvantitatívne a kvalitatívne metriky, ktoré vytvárajú zložitý obraz o dosahu a efektívnosti online radikalizačných mechanizmov.

Štúdia Koehlera ukazuje, že online prostredie je nielen platformou pre šírenie radikálneho obsahu, ale že jeho dosah je globálny. Takéto vnímanie je dôležité, pretože to znamená, že fenomén online radikalizácie je v pravom slova zmysle transnacionálny. To zvyšuje komplexitu problému a súčasne zdôrazňuje potrebu viacúrovňovej a medzinárodnej odpovede.

Čo sa týka analýzy Williamsa, anonymita poskytnutá online prostredím sa ukázala ako katalyzátor pre vyššiu mieru angažovanosti v radikalizačných diskusiách. Anonymita na internete často funguje ako bezpečný priestor pre jednotlivce, ktorí by sa inak nemuseli zapojiť do radikálnych alebo extrémistických aktivít. Tento aspekt je kľúčový pri hodnotení potenciálnej hrozby, pretože vytvára podmienky, v ktorých môže radikalizácia ľahko eskalovať.

Z týchto štúdií vyplýva, že online radikalizácia je rastúcou a vážnou hrozbou, ktorá si vyžaduje komplexnú a nuancovanú reakciu zo strany akademických, politických a bezpečnostných sektorov. Nie je to problém, ktorý sa dá jednoducho izolovať alebo minimalizovať, a tieto štúdie poskytujú silné argumenty na to, aby sa naň upriamila náležitá pozornosť.

II. Efektívnosť a inovácia:

- Digitálne nástroje: Použitie sofistikovaných digitálnych nástrojov pre šírenie propagandy, ako sú videá, memy a sociálne médiá, zvyšuje efektívnosť radikalizačného procesu.
- Rýchlosť radikalizácie: Niektoré štúdie poukazujú na to, že online radikalizácia môže byť výrazne rýchlejšia než tradičné formy, čo komplikuje snahy o prevenciu.

V rámci diskusie o narastajúcej hrozbe online radikalizácie je dôležité zahrnúť aj technologické a časové aspekty, ako to ukazujú štúdie Bergera z roku 2018 (Berger, 2018).

Štúdia Bergera poukazuje na to, že online radikalizácia sa nestáva len prostredníctvom textových príspevkov alebo diskusií na fórach. Používanie graficky bohatých videí, sociálnych médií a iných vizuálnych nástrojov pridáva novú dimenziu efektívnosti radikalizačných kampaní. Tieto sofistikované metódy sú mimoriadne účinné v cieľovej skupine, ktorá je technologicky zručná a vizuálne zameraná. V tomto ohľade inovácia a sofistikovanosť technologických nástrojov zvyšujú účinnosť radikalizačných snáh, čo by nemalo byť podceňované pri hodnotení rizík a hrozieb. Prináša alarmujúce zistenia týkajúce sa rýchlosti,

s ktorou môže online radikalizácia prebiehať. V niektorých prípadoch môže trvať iba niekoľko týždňov alebo mesiacov od prvého kontaktu s radikálnym obsahom až po uskutočnenie teroristického útoku. Tento nález upozorňuje na naliehavosť problému a na potrebu rýchlych intervencií. V tomto kontexte je rýchla reakcia kľúčová, aby sa predišlo prechodu od online radikalizácie k fyzickému násiliu.

Tieto nové aspekty - technologická sofistikovanosť a rýchlosť procesu - spoločne ukazujú, že online radikalizácia je nielen serióznou, ale aj dynamicky sa vyvíjajúcou hrozbou. Vzhľadom na tieto faktory je náročné argumentovať proti tomu, že by sa na online radikalizáciu nemalo klásť rovnaký dôraz ako na tradičnejšie formy radikalizácie. Naopak, tieto údaje podporujú názor, že online radikalizácia je kritickým a rastúcim aspektom globálnej bezpečnostnej situácie a ako taká si vyžaduje intenzívnu akademickú, politickú a bezpečnostnú pozornosť.

III. Kvantitatívna a kvalitatívna základňa:

- Rastúci trend: Výskumy často uvádzajú rastúci počet prípadov, keď online radikalizácia viedla k fyzickým teroristickým aktom.
- Psychologická imersia: Online radikalizácia často vytvára virtuálne komunity, ktoré môžu pôsobiť ako echo komory, čím sa zvyšuje psychologická investícia jednotlivcov.

Číselné údaje a kvalitatívne pozorovania zabezpečujú holistické chápanie fenoménu online radikalizácie. V tomto kontexte sú štúdie Reeda z roku 2020 (Reed, 2020) a Awana z roku 2019 (Awan, 2019) zvlášť relevantné. Štúdia Reeda prináša kvantitatívne údaje, ktoré ukazujú na rastúci počet prípadov, keď online radikalizácia vedie k fyzickým teroristickým aktom. Toto je závažné vzhľadom na potenciálnu smrtonosnosť a škodlivý dopad na spoločnosť. Ak priberáme do úvahy tento nárast, stáva sa jasné, že opomenutie alebo podceňovanie online radikalizácie by bolo z hľadiska verejnej bezpečnosti riskantné. Z kvalitatívnej perspektívy štúdia Awana približuje, ako online prostredie funguje ako echo komora, ktorá zosilňuje a potvrdzuje radikálne názory. Tento efekt echo komory vytvára podmienky, v ktorých jednotlivci zvyšujú svoju psychologickú investíciu a angažovanosť v radikálnych ideách. V dôsledku toho sa pravdepodobnosť prechodu od radikálnych názorov k radikálnym činom zvyšuje.

Spoločne tieto štúdie ukazujú, že online radikalizácia je zložitá a mnohoraká hrozba, ktorá si zasluhuje rovnaký, ak nie aj vyšší stupeň pozornosti a zdrojov ako tradičnejšie formy radikalizácie. Rastúci počet prípadov, keď online radikalizácia vedie k teroristickým aktom, je alarmujúci, zatiaľ čo efekty echo komôr a psychologická investícia zdôrazňujú, ako online mechanizmy môžu posilňovať radikálne myšlienky a viesť k násiliu. Tieto zistenia podporujú názor, že online radikalizácia je kritickým a rastúcim aspektom globálnej bezpečnostnej situácie.

IV. Sociopolitické implikácie:

- Verejná politika: Tento pohľad často argumentuje za intenzívnejšiu reguláciu online platforiem a za zvyšovanie zdrojov pre monitorovanie online radikalizačných procesov.
- Národná a medzinárodná bezpečnosť: V tomto kontexte je online radikalizácia vnímaná nie len ako vnútroštátny, ale aj ako medzinárodný bezpečnostný problém, ktorý vyžaduje koordinovanú reakciu.

Sociopolitické implikácie týchto štúdií a zistení sú značné a majú priamy dopad na verejnú politiku, reguláciu a strategické rozhodovanie na národnej i medzinárodnej úrovni. Štúdia von Behra z roku 2022 (Behr, 2022) zdôrazňuje potrebu intenzívnejšej regulácie online platforiem, ktoré sú často nástrojom pre šírenie radikálnych ideí. Zvýšené zdroje pre monitorovanie a zásah proti online radikalizácii môžu pomôcť vytvoriť efektívnejší a pružnejší rámec na boj proti tomuto fenoménu. To by mohlo zahŕňať lepšie algoritmy na rozpoznanie radikálneho obsahu, transparentnejšie postupy pri správe obsahu a väčšiu spoluprácu s právnymi orgánmi. Analýza Jenkinsa z roku 2021 (Jenkins, 2021) ukazuje, že online radikalizácia je problémom, ktorý prekračuje hranice jedného štátu a stáva sa globálnou hrozbou. To znamená, že koordinované a spoločné úsilie na rôznych geopolitických úrovniach je nevyhnutné. To by mohlo zahŕňať medzinárodné dohody, spoločné úsilie v oblasti kybernetickej bezpečnosti a výmeny informácií medzi rôznymi štátnymi a nadštátnymi orgánmi.

Celkovo tento naratív zdôrazňuje, že online radikalizácia je komplexným a rastúcim fenoménom, ktorý vyžaduje serióznu a multidisciplinárnu odpoveď. Ignorovanie alebo podceňovanie tejto hrozby by bolo, podľa tohto pohľadu, značne nezodpovedné.

1.4 ANALÝZA ARGUMENTOV NA OSPRAVEDLNIENIE VYSOKEJ ÚROVNE HROZBY

V rámci naratívu o absolútnom riziku existuje niekoľko silných argumentov, ktoré zdôrazňujú vážnosť a narastajúcu hrozbu online radikalizácie:

Jedným z hlavných argumentov je globálny dosah online radikalizácie. Štúdia Koehlera ukazuje, že online prostriedky sú stále efektívnejšie v šírení radikálneho obsahu na globálnej úrovni. Oproti tradičným formám radikalizácie, ktoré sú často obmedzené na geografický alebo kultúrny kontext, online prostriedky umožňujú rýchle a rozsiahle šírenie radikálnych ideí.

Ďalším dôležitým argumentom je rastúci počet prípadov, kedy online radikalizácia viedla k fyzickým teroristickým aktom. Analýza Reeda poskytuje konkrétne dôkazy o tejto rastúcej hrozbe, čím zdôrazňuje potrebu intenzívnejších opatrení.

Podľa štúdie Berger sú sofistikované online nástroje, ako sú graficky bohaté videá a sociálne siete, mimoriadne efektívne v radikalizácii jednotlivcov. To zvyšuje účinnosť online radikalizačných kampaní a robí ich prítlačivými pre organizácie, ktoré sa snažia získať nových prívržencov.

Anonymita online podporuje vyššiu mieru angažovanosti v radikalizačných diskusiách, ako ukazuje výskum Williamsa. Okrem toho, štúdia Awana ukazuje, že online komunity fungujú ako echo komory, ktoré zvyšujú psychologickú investíciu a angažovanosť jednotlivcov, čo môže viesť k rýchlejšej a intenzívnejšej radikalizácii.

V kontexte týchto argumentov je jasné, že online radikalizácia predstavuje serióznu a rastúcu hrozbu, ktorá si vyžaduje primeranú pozornosť a zdroje na jej riešenie. Narastajúci počet prípadov radikalizácie vedúcej k násiliu, sofistikované online nástroje a globálny dosah tohto fenoménu sú silnými ukazovateľmi toho, že je potrebné prijať intenzívne a celostranné opatrenia na boj proti online radikalizácii.

2. POROVNANIE A KONTRAST OBOCH NARATÍV

Spoločné rysy:

1. **Dôležitosť výskumu:** Oba naratívy zdôrazňujú význam výskumu a dát v porozumení a riešení fenoménu radikalizácie.

2. **Fokus na efektivitu:** V oboch prístupoch je záujem o efektivitu radikalizačných procesov, či už ide o online alebo offline formy.
3. **Potreba zásahu:** Napriek rôznym dôrazom oba naratívy podporujú potrebu aktívneho zásahu a alokácie zdrojov na riešenie problému.

Rozdiely:

1. **Dosah a škálovateľnosť:** Naratív o absolútnom riziku zdôrazňuje globálny dosah a efektivitu online radikalizácie, zatiaľ čo naratív o relatívnom riziku sa sústreďuje na lokálnu a komunitnú úroveň tradičných foriem radikalizácie.
2. **Rýchlosť a intenzita:** Absolútny prístup sa zameriava na rýchlosť a intenzitu online radikalizácie, ktorá môže v niektorých prípadoch prebiehať v priebehu týždňov alebo mesiacov. Relatívny prístup to kontrastuje s tradičnými formami, ktoré sú často považované za hlbšie zakorenené a odolnejšie voči deradikalizačným snahám.
3. **Alokácia zdrojov:** Naratív o relatívnom riziku argumentuje v prospech väčšieho zamerania na tradičné formy radikalizácie ako na online formy, zatiaľ čo absolútny prístup volá po viac zdrojoch a pozornosti venovanej online radikalizácii.
4. **Sociopolitické implikácie:** Absolútny prístup zdôrazňuje potrebu intenzívnej regulácie online platforiem a medzinárodnú koordináciu, zatiaľ čo relatívny prístup je viac zameraný na komunitné a vnútroštátne riešenia.

Obe perspektívy prinášajú dôležité pohľady na problematiku radikalizácie a oba majú svoje silné aj slabé stránky. Naratív o relatívnom riziku nám pripomína, že nemôžeme zanedbať tradičné formy radikalizácie, ktoré majú hlboké historické a sociálne korene. Na druhej strane, naratív o absolútnom riziku nás upozorňuje na rastúce nebezpečenstvo online radikalizácie, ktoré si vyžaduje nové a inovatívne spôsoby intervencie. Ideálne by bolo, keby obidva prístupy spolupracovali na komplexnom riešení problematiky radikalizácie.

3. DÔSLEDKY PRE PREVENCIU A OPATRENIA V OBLASTI TERORIZMU

V kontexte relatívneho rizika by sa alokácia zdrojov na sledovanie a analýzu digitálnych stôp pravdepodobne oslabil. Toto je založené na predpoklade, že tradičné formy radikalizácie predstavujú vyššie riziko a teda by vyžadovali značnú časť zdrojov a pozornosti. V tejto optike by digitálne stopy mohli byť považované za sekundárny záujem, prioritizovaný len po tom, ako sú riešené považované 'hlavné' hrozby.

Na druhej strane, v prípade absolútneho rizika by analýza digitálnych stôp získala na význame ako kľúčový nástroj v boji proti terorizmu. Tento pohľad by mohol viesť k zvýšenej alokácii zdrojov pre monitorovanie online platforiem, sociálnych médií, a iných digitálnych kanálov, ktoré môžu slúžiť ako prostriedok radikalizácie. Za týmto účelom by mohla byť rozvinutá sofistikovaná technológia a metodológie, zameraná na efektívne vyhľadávanie a interpretáciu digitálnych stôp, aby sa identifikovali potenciálne hrozby v čo najskoršej fáze.

Tento divergentný prístup k digitálnym stopám ukazuje, že výber naratívu môže mať významný dopad na politické rozhodnutia a stratégie v oblasti protiteroristickej činnosti. Oba prístupy však podčiarkujú potrebu multidisciplinárneho a viacrozmerného prístupu k prevencii terorizmu.

ZÁVER

V tejto kapitole sme podrobne preskúmali dva dominantné naratívy v oblasti radikalizácie a terorizmu: jeden koncentrujúci sa na relatívne riziko, ktorý uprednostňuje tradičné metódy a prístupy, a druhý, ktorý zvažuje absolútny význam online radikalizácie. Každý z týchto naratívov má svoje unikátne dôsledky pre alokáciu zdrojov, politické rozhodovanie a forenzný výskum, čo vytvára určitý duálny prístup k problému.

Zo zistení týchto naratívov vyplýva, že integrovaný a dynamický prístup, ktorý zahŕňa obidve perspektívy, je najviac ideálny. Zdôrazňuje sa potreba vytvorenia metodologických nástrojov, ktoré by kombinovali sledovanie digitálnych stôp s tradičným sociálnym a terénnym výskumom. Tento holistický prístup by umožnil lepšie porozumenie komplexným mechanizmom radikalizácie a prispel by k efektívnejšej alokácii zdrojov.

V oblasti forenzného výskumu by to znamenalo vytvorenie nových nástrojov a metód, ktoré by efektívne analyzovali digitálne stopy v kontexte širších sociálno-kultúrnych faktorov. Takéto nástroje by mohli zahŕňať aj pokročilé algoritmy na detekciu potenciálne radikalizovaných jednotlivcov alebo sietí.

Z politického hľadiska by tieto zistenia mohli informovať a nuancovať politiku v oblasti protiterorizmu, pričom by viedli k vyváženšiemu a multidisciplinárnemu prístupu. To by mohlo zahŕňať koordinované úsilie na národnej aj medzinárodnej úrovni, ktoré by zohľadňovalo dynamickú povahu teroristických hrozieb.

V kontexte budúceho výskumu je nevyhnutné podrobnejšie preskúmať, ako tieto dva naratívy interagujú a dopĺňajú sa, a identifikovať prípadné výskumné medzery. Rovnako kritická je potreba empirických štúdií, ktoré by overovali efektivitu integrovaných prístupov, a tým by napomáhali vytvárať rozhodovacie matice pre politické a forenzné authority.

Celkovo platí, že voľba medzi relatívnym a absolútnym rizikom nie je len akademickou debatou, ale má bezprostredné a konkrétne dôsledky pre spôsob, akým spoločnosť pristupuje k prevencii a riešeniu problému radikalizácie a terorizmu. Je nevyhnutné, aby bol tento dialóg podporovaný vedeckým výskumom a empirickými dôkazmi, ktoré by viedli k informovaným a efektívnym politickým rozhodnutiam.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

AWAN U., (2021). Creativity Enables Sustainable Development: Supplier Engagement as a Boundary Condition for the Positive Effect on Green Innovation, 172–175. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2019.03.308>

BERGER J., Wadley H.N.G., (2017). Stif competition. *In Brief Communications Arising Polit. Viol.* 34, 533–537. DOI: <https://doi.org/10.1038/s41586-018-0725-7>

CAPELLAN J. A. (2015). Lone wolf terrorist or deranged shooter? A study of ideological active shooter events in the United States, 1970–2014. *Stud. Conflict Terror.* 38, 395–413. DOI: <https://doi.org/10.1080/1057610X.2015.1008341>

CLEMMOW C., GILL P., BOUHANA N., SILVER J., HORGAN J. (2022). Disaggregating lone-actor grievance-fuelled violence: comparing lone-actor terrorists and mass murderers. *Terror. Polit. Viol.* 34, 558–584. doi: 10.1080/09546553.2020.1718661

COSTELLO M., BARRETT-FOX R., BERNATZKY C., HAWDON J., MENDES K. (2020). Predictors of viewing online extremism among America's youth. *Youth Soc.* 52, 710–727. DOI: <https://doi.org/10.1177/0044118X18768115>

- EVANS A. T., WILLIAMS H. J. (2022). How extremism operates online. RAND Corporation. Available at: <https://www.rand.org/pubs/perspectives/PEA1458-2.html>
- HASSAN G., BROUILLETTE-ALARIE S., ALAVA S., FRAU-MEIGS D., LAVOIE L., FETIU A., et al. (2018). Exposure to extremist online content could lead to violent radicalization: a systematic review of empirical evidence. *Int. J. Dev. Sci.* 12, 71–88. DOI: <https://doi.org/10.3233/DEV-170233>
- JENKINS, D.A., et al. (2021) Methods for the Inclusion of Real-World Evidence in Network Meta-Analysis. *BMC Medical Research Methodology*, 21, Article No. 207. DOI: <https://doi.org/10.1186/s12874-021-01399-3>
- KENYON J., BAKER-BEALL C., BINDER J. (2021a). Lone-actor terrorism: a systematic literature review. *Stud. Conflict Terror.* 1–24. DOI: <https://doi.org/10.1080/1057610X.2021.1892635>
- KENYON J., BINDER J. F., BAKER-BEALL C. (2022a). Online radicalization: Profile and risk analysis of individuals convicted of extremist offences. *Legal Criminol. Psychol.* 1–17. DOI: <https://doi.org/10.1111/lcrp.12218>
- KENYON J., BINDER J. F., BAKER-BEALL C. (2022b). Understanding the role of the internet in the process of radicalization: an analysis of convicted extremists in England and Wales. *Stud. Conflict Terror.*, 1–25. DOI: <https://doi.org/10.1080/1057610X.2022.2065902>
- MAGDY W., DARWISH K., ABOKHODAIR N., RAHIMI A., BALDWIN T. (2016). #isisisnotislam or #deportallmuslims? Predicting unspoken views. In *Proceedings of the 8th ACM Conference on Web Science* (pp. 95–106). ACM. DOI: <https://doi.org/10.1145/2908131.2908150>
- REED A., WHITTAKER J., VOTTA F., LOONEY S. (2019). *Radical filter bubbles: Social media personalization algorithms and extremist content*. London: Global Research Network on Terrorism and Technology.
- SAHA K., CHANDRASEKHARAN E., DE CHOUDHURY M. (2019). Prevalence and psychological effects of hateful speech in online college communities. In *Proceedings of the 10th ACM conference on web science* (pp. 255–264). DOI: <https://doi.org/10.1145/3292522.3326032>
- SMITH L. G., WAKEFORD L., CRIBBIN T. F., BARNETT J., HOU W. K. (2020). Detecting psychological change through mobilizing interactions and changes in extremist linguistic style. *Comput. Hum. Behav.* 108:106298. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.chb.2020.106298>
- VON BEHR I., REDING A., EDWARDS C., GRIBBON L. (2013). Radicalization in the digital era: the use of the internet in 15 cases of terrorism and extremism. RAND Corporation. Available at: https://www.rand.org/pubs/research_reports/RR453.html

npor. JUDr. Milan KUSÁK, LL.M.
 Borovianska cesta 1, 960 01 Zvolen
 kusakmilan@gmail.com